

Byung-Chul Han

Foucaults disciplinærsamfund af hospitaler, galehuse, fængsler, kaserner og fabrikker er ikke længere vore
dages samfund. I dets sted er allerede for længst trådt et andet samfund bestående af fitnesscentre,
kontorbygninger, banker, lufthavne, shopping malls og genlaboratorier. Det 21. århundredes samfund er
ikke længere et disciplinærsamfund, men et præstationssamfund. Heller ikke dets beboere omtales længere
5 som ”lydighedssubjekter”, men som præstationssubjekter. Et sådant subjekt er sin egen arbejdsgiver. I den
mellemliggende tid fremtræder disciplinæranstaltens mure som arkaiske med deres grænsedragning af
normalt fra unormalt. Foucaults magtanalytik er ude af stand til at beskrive de psykiske og topologiske
forandringer, der med disciplinærsamfundets transformation har fuldbyrdet sig som et præstationssamfund.
Heller ikke det ofte anvendte begreb ”kontrolsamfund” er dækkende. Det rummer endnu for meget
10 negativitet.

Disciplinærsamfundet er et samfund af negativitet. Det er bestemt af forbuddets negativitet. Det negative
modalverbum er *må-ikke*. Også til *at skulle* hæfter sig en negativitet, tvangens negativitet.
præstationssamfundet befrier sig i stadig stigende grad fra det negative. Netop den øgede deregulering
afskaffer det. Det ekspansive *at kunne* er præstationssamfundets positive modalverbum. Dets kollektive
15 affirmation - *Yes, we can* — formulerer netop præstationssamfundets karakter af positivitet explicit. I stedet
for forbud, påbud eller lov træder projekt, initiativ og motivation. Disciplinærsamfundet er endnu behersket
af *nej*. Dets negativitet avler forrykte og forbrydere. Præstationssamfundet, derimod, frembringer
depressive og fiaskoer.

Paradigmeskiftet fra disciplinær- til præstationssamfund demonstrerer på ét niveau en kontinuitet. At
20 maksimere produktionen er tydeligvis noget det *samfundsmæssigt ubevidste* iboende. Fra et bestemt punkt i
produktiviteten støder disciplinærteknikdisciplinærteknikken, eller forbuddets negative skema, inden længe
på sin grænse. Til optimering af produktiviteten bliver det disciplinære paradigme erstattet af præstationens
paradigme, af kunnens positive skema, for fra og med et bestemt produktivitetsniveau virker forbuddets
negativitet som en blokering og forhindrer yderligere optimering. Positiviteten i *at kunne* er meget mere
25 effektiv end negativiteten i *at skulle*. Således omstilles det samfundsmæssigt ubevidste fra *at skulle* til *at
kunne*. Præstationssubjektet er hurtigere og mere produktivt end lydighedssubjektet. *At kunne* annullerer dog
ikke *at skulle*. Præstationssubjektet er stadig disciplineret. Det har lagt disciplinærstadiet bag sig. *At kunne*
intensiverer det produktionsniveau, der er opnået ved disciplinærteknikken, imperativet i *at skulle*. I relation
til produktivitetsstigningen findes mellem *at skulle* og *at kunne* intet brud, men en kontinuitet.

